

हिज लास्ट बो

सर ऑर्थर कॉनन डायल

अनुवाद

विलास फडके

रिया पब्लिकेशन्स

६७८-ई, शामराव विठ्ठल बँकेच्याशेजारी,
शाहूपुरी २ री गल्ली, कोल्हापूर. ४१६००१.

riyapublications@gmail.com

www.ajabgroup.com

हिज लास्ट बो : सर ऑर्थर कॉनन डायल
अनुवाद : विलास फडके

© सुरक्षित

प्रकाशक

रिया पब्लिकेशन्स,

६७८-ई, शामराव विठ्ठल बँकेच्याशेजारी

शाहूपुरी, २ री गल्ली, कोल्हापूर. ४१६००१.

riyapublications@gmail.com

www.ajabgroup.com

अनुवाद

विलास फडके

अक्षरजुळणी

अजब ग्राफिक्स

मुखपृष्ठ

चित्रमित्र पब्लिसिटी, कोल्हापूर

मुद्रक

ऋग्वेद प्रिंटर्स, पुणे

आवृत्ती

ऑगस्ट २०१६

किंमत

₹ ३००/-

प्रास्ताविक

या पुस्तकात 'स्टडी इन स्कार्लेट', 'दी साईन ऑफ फोर' 'दी हाऊंड ऑफ दी बास्करव्हील' आणि 'दी व्हेली ऑफ फिअर्स' या चार कादंबऱ्या वगळता शेरलॉक होम्सच्या काही कथांचा संग्रह आहे.

या स्वरूपात तो सर्वप्रथम १८९२ साली 'अ स्कॅन्डल इन बोहेमिया' या कथेतून अवतीर्ण झाला आणि १९२७ साली 'सोकॉब ओल्ड प्लेस' या कथेद्वारे त्याने आपला निरोप घेतला. त्याची पद्धती आणि व्यक्तिचित्र आतापर्यंत लोकांना चांगलंच परिचित झालं होतं, त्यामुळे स्वाभाविकपणे वाचकांना आश्चर्य वाटणं कमी झालं व पूर्वीच्या कथांशी नवीन कथांची तुलना होऊ लागली. एकानं तर प्रतिक्रिया व्यक्त केली की, "भले तो कड्यावरून पडून मेला नसेल; पण तो पूर्वीचा होम्स निश्चितच राहिला नाही." मला विश्वास आहे की, वाचकांनी यापैकी कोणतीही कथा वाचली तरी त्यांना कथेची सुरुवात आणि शेवट जराही खटकणार नाही.

सर आर्थर कॉनन डायल
क्रोबरो, १९२८

हिज लास्ट बो + ४

अनुक्रमणिका

१. मृत्युदंड/न्यायाधीश होम्स	(दी अँबे ग्रॅज).....	७
२. दुसरा डाग कुठून आला?	(दी सेकंड स्टेन).....	३२
३. सारे बळी सुडाचे	(व्हिस्टेरिया लॉज).....	५९
४. भयंकर भेट	(दी कार्डबोर्ड बॉक्स).....	९०
५. शिकार आणि शिकारी	(दी रेड सर्कल).....	११०
६. बळीचा बकरा/निष्पाप बळी	(ब्रूस पार्टिंग्टन प्लॅन्स).....	१३०
७. मृत्यूच्या दारात होम्स!	(दी डाईंग डिटेक्टिव्ह).....	१६०
८. शोधू कुठे प्रिया?	(दि डिसअॅपिअरन्स ऑफ लेडी फ्रांसे कारफॅक्स).....	१७७
९. सैतानाची पावलं	(दी डेव्हील्स फूट).....	१९८
१०. अखेरचा कुर्निसात	(हिज लास्ट बो).....	२२३

(या कथासंग्रहातील पहिल्या दोन कथा मूळच्या 'द रिटर्न ऑफ शेरलॉक होम्स' या कथासंग्रहातील असून त्यांचा समावेश मात्र या कथासंग्रहामध्ये केलेला आहे.)

हिज लास्ट बो + ६

१. मृत्युदंड/न्यायाधीश होम्स

दी अँबे ग्रेंज

१८९७ साल. कडाक्याच्या थंडीचे दिवस. कुणीतरी माझा खांदा धरून गदागदा हलवल्यामुळे मी जागा झालो. बघतो तर हातात मेणबत्ती घेऊन होम्स माझ्या बिछान्याजवळ उभा. त्याच्या गंभीर चेहऱ्यावरून काहीतरी भयंकर घडलं असल्याचं माझ्या लक्षात आलं.

“वॅटसन, लवकर चल!” तो ओरडलाच. “एक शब्दही बोलू नकोस! झटपट कपडे कर आणि माझ्याबरोबर निघ!”

दहा मिनिटांतच आम्ही गाडीत बसून चेरिंग क्रॉस स्टेशनकडे निघालो. गाडीच्या चाकांची खडखड रस्त्यावरील शांततेचा भंग करित होती. आकाश नुकतंच उजळू लागलं होतं. रस्त्यावर चुकूनमाकून लवकर कामावर जाण्यासाठी निघालेला एखाद-दुसरा इसम दिसत होता. होम्स आणि मी दोघेही अंगाभोवती कोट घट्ट गुंडाळून घेऊन गप्प बसून होतो. स्टेशनला पोहोचल्यावर आधी गरमागरम चहा घेतला आणि कॅटकडे निघालेल्या गाडीत बसलो. आता देहात थोडी ऊब आली होती. होम्स बोलण्यासाठी उत्सुक होता, तर मी ऐकण्यास. त्यानं खिशातून चिठ्ठी काढली आणि मोठ्या आवाजात वाचण्यास सुरुवात केली.

“अँबे ग्रेंज, मार्शम, कॅट, पहाटे ३.३० वाजता.”

“प्रिय होम्स, एका वैशिष्ट्यपूर्ण प्रकरणात आपली ताबडतोब मदत मिळाली, तर फार आनंद होईल. तुम्हाला आवडेल असंच हे प्रकरण आहे. संबंधित स्त्रीला सोडण्याव्यतिरिक्त सारं काही होतं तसंच ठेवलं आहे. मात्र, सर यूस्टेसना आहेत त्या स्थितीत अधिक काळ ठेवणं कठीण आहे. तरी क्षणाचाही विलंब न करता आपण ताबडतोब इकडे यावं, अशी माझी आपल्याला विनंती आहे.

आपला विश्वासू,
स्टॅन्ली हॉपकिन्स.”

“आत्तापर्यंत सात वेळा मला हॉपकिन्सनं बोलावून घेतलं आहे आणि प्रत्येक वेळी त्याचं बोलवणं कारणी लागलं आहे.” होम्स म्हणाला. “त्याचं प्रत्येक प्रकरण तुझ्या संग्रहात समाविष्ट करण्यासारखं आहे, तू काही केल्याही आहेस; पण कथानक चटकदार व मनोरंजक करण्याच्या नादात तू शास्त्रीय दृष्टिकोनाकडे पार दुर्लक्ष करतोस, तू माझ्या तांत्रिक कौशल्यावरही भर दिला असतास तर तो वाचकांसाठी एक उत्कृष्ट मार्गदर्शक ग्रंथ झाला असता.”

“मग तू स्वतःच असा एखादा ग्रंथ का लिहीत नाहीस?” मी तिरसटून विचारलं.

“लिहीन, जरूर लिहीन वॉटसन; पण सध्या तरी मी कामात पार बुडालो आहे हे तू बघतोच आहेस. यातून निवृत्ती घेतली की, मी एक अभ्यासपूर्ण ग्रंथ लिहिणार आहे. त्यात या निरीक्षण आणि निष्कर्ष पद्धतीचा संपूर्ण तपशील दिलेला असेल. आता आपल्याकडे आलेलं प्रकरण खुनाचं असावं असं मला वाटतं.”

“म्हणजे हे सर यूस्टेस मेले असावेत असं तुला वाटतं?”

“हो! हॉपकिन्सच्या लिखाणावरून मामला गंभीर असावा असं वाटतं. तो तसा भावनांत वाहून जाणारा इसम नाही. तिथे नक्कीच खूनखराबा झाला असणार आणि प्रेत आपल्या तपासणीसाठी राखून ठेवलं असणार. साधी आत्महत्या असती, तर तो मला बोलावण्याच्या भानगडीत पडला नसता. त्या स्त्रीला सोडवलं याचा अर्थ ही दुर्घटना घडली त्यावेळी तिला एका खोलीत कोंडून ठेवलं असणार. हा कागद, त्यावरची ‘ई-बी’ ही अक्षरं, ही मुद्रा यावरून हा बड्या घरचा मामला वाटतो. हॉपकिन्सला त्याच्या दर्जाला साजेसं काम मिळालं आहे. आपली सकाळची वेळही या कामात जाईल. माझ्या अंदाजानुसार ही घटना रात्री बारा वाजण्यापूर्वी घडली असावी.”

“हे तू कशावरून सांगतोस?”

“ट्रेनच्या वेळा आणि घटनाक्रम लक्षात घेता तेच शक्य आहे. आधी स्थानिक पोलिसांना कळवलं असणार, त्यांनी स्कॉटलंड यार्डशी संपर्क साधला. हॉपकिन्स तिथे गेला आणि नंतर त्यानं मला बोलावणं पाठवलं. या सर्वात जवळजवळ रात्र गेली असणार. जाऊ दे! हे चिझलहर्ट स्टेशन आलंच, आता लवकरच आपल्या साऱ्या शंका-कुशंका निकालात निघतील.”

अरुंद गल्ली-बोळांतून दोन मैल प्रवास केल्यानंतर आमची गाडी एका विस्तीर्ण आवाराच्या फाटकाजवळ येऊन थांबली. एका वृद्ध नोकरानं ते आमच्यासाठी उघडलं. त्याच्या उतरलेल्या चेहऱ्यावरून प्रकरण गंभीर असल्याची खात्री झाली. फाटकापासून सुरू झालेली वाट एम्स वृक्षांच्या रांगांतून एका भव्य प्रासादाकडे गेली होती. सुरुवातीला भव्य स्तंभांवर आधारित असा सज्जा होता. मुख्य इमारत जुनी असून वेलीआड झाकली गेली होती. मोठ्या खिडक्या मात्र अलीकडेच बसवलेल्या दिसत होत्या. इमारतीचा एक भाग तर संपूर्णपणे नवीन वाटत होता. दरवाजातच उभ्या असलेल्या इन्स्पेक्टर स्टॅन्ली हॉपकिन्सनं आमचं हसतमुखानं स्वागत केलं.

“मि.होम्स, डॉ. वॅटसन तुम्ही दोघेही आलात हे फार चांगलं झालं. मला शक्य असतं, तर तुम्हाला इथे येण्याची तसदी दिलीच नसती. सुदैवानं बाईसाहेब शुद्धीवर आल्या आहेत. त्या सारा खुलासा करू शकतील. आपल्याला फार काही करावं लागणार नाही. तुम्हाला ल्यूशॉम येथील दरोडेखोरांची टोळी आठवत असेल ना ?

“तीन रँडाल्स!”

“बरोबर, दोन पोरगे आणि त्यांचा बाप! हे त्यांचंच काम याबद्दल माझ्या मनात तरी शंका नाही. पंधरा दिवसांपूर्वी त्यांनी सिडनहॅम इथे दरोडा घातला तेव्हा त्यांना बघितलं आहे. त्यांचं वर्णन आमच्याजवळ आहे. त्यांनी एवढ्या लवकर आणि इतक्या जवळ पुन्हा असा उद्योग केला म्हणजे ते फारच धाडसी असावेत. हे निःसंशय त्यांचंच काम. मात्र, यावेळी ते फासावर जाणार हे निश्चित!”

“म्हणजे सर यूस्टेस मरण पावले तर!”

“हो, त्यांचं डोकं इथल्याच एका सळईनं फोडलं आहे.”

“त्यांचं पूर्ण नाव सर यूस्टेस ब्रॅकनस्टाल असल्याचं मला गाडीवानाकडून समजलं.”

“हो, कॅटमधील सर्वात श्रीमंत घराण्यांपैकी एक- लेडी ब्रॅकनस्टाल आपल्या खोलीत आहेत. बिचारीला काय भयंकर प्रसंगातून जावं लागलं! मी त्यांना प्रथम बघितलं तेव्हा त्या अर्धमेल्या स्थितीतच आढळल्या. तुम्ही त्यांच्या तोंडूनच सारं काही ऐकलेलं जास्त चांगलं, असं मला वाटतं. नंतर आपण बरोबरीनं जेवणाची खोली तपासू!”

लेडी ब्रॅकनस्टाल सर्वसाधारण स्त्रियांपैकी नव्हत्या. एवढी सुंदर आणि रुबाबदार स्त्री मी क्वचितच पाहिली असेल. सोनेरी केस त्यांच्या सुंदर चेहऱ्याची शोभा अधिकच वाढवत होते. त्यांचे डोळे निळेभोर होते; पण या सौंदर्याला या दुर्दैवी घटनेमुळे अवकळा आली होती. त्यांना मानसिक त्रासाबरोबरच शारीरिक त्रास झाला असावा. कारण त्यांच्या एका डोळ्याच्या वरच्या बाजूला चांगलीच सूज आली होती आणि एक नोकराणी ती जंतुनाशक द्रावने हळुवारपणे पुसत होती. ती स्त्री थकवा आणि दुःखामुळे कोचावर पाठ टेकून आराम करीत होती; पण आम्ही खोलीत शिरलेले दिसताच ती स्वतःला सावरून बसली. एकूण झालेल्या दुर्घटनेचा तिची हुशारी आणि मनोधैर्य यावर परिणाम झालेला दिसत नव्हता. तिच्या अंगात निळसर रंगाचा सैलसर गाऊन होता, तर काळसर रंगाचा जेवण्याचा पोषाख तिच्या शेजारीच कोचावर होता.

“मि. हॉपकिन्स, मी तुम्हाला काय घडलं ते सांगितलं आहे.” ती म्हणाली. “तुम्हीच त्यांना ते सांगितलं तर बरं होईल. आपली इच्छाच असेल, तर या सदगृहस्थांना मी काय झालं ते पुन्हा एकदा सांगते. ते जेवणाच्या खोलीत जाऊन आले का?”

“मला वाटतं, त्यांनी आपली हकीकत आधी ऐकलेली जास्त चांगलं!”

“तुम्ही हे सारं झटपट उरकलेलं मला वाटतं जास्त चांगलं. ते अजून तिथेच पडले आहेत, ही कल्पनाही सहन होत नाही.” दुःख असह्य झाल्यामुळे काही क्षण तिनं आपला चेहरा हाताच्या ओंजळीत खुपसला. हे करत असताना तिच्या खांद्यावरचा गाऊन थोडा खाली घसरला.

“अरे बापरे! तुम्हाला आणखीही जखमा झालेल्या दिसतात बाईसाहेब!” होम्स एक चीत्कार काढून म्हणाला. खरोखरच त्यांच्या दंडावर दोन मोठे लाल डाग दिसत होते. घाईघाईनं तिनं आपला दंड नीट झाकून घेतला.

“ते विशेष काही नाही. काल रात्री जो भयंकर प्रकार घडला त्याच्याशी तर त्याचा काहीही संबंध नाही. आपण आणि आपले मित्र बसून घ्याल, तर मी शक्य ते सारं काही सांगते.

“मी सर यूस्टेस ब्रॅकनस्टाल यांची पत्नी. साधारणपणे वर्षभरापूर्वी आमचा विवाह झाला. आमचं वैवाहिक जीवन सुखी नव्हतं हे लपवून ठेवण्यात काहीच अर्थ नाही. आमचे सारे शेजारीपाजारीही या गोष्टीला दुजोरा देतील. कदाचित यात दोष माझाही असेल. मी ऑस्ट्रेलियातील अत्यंत मुक्त वातावरणात लहानाची मोठी